

GELENEK VE MODERNİZM BAĞLAMINDA “SARI TRAKTÖR” ROMANINDAKİ ‘TRAKTÖR’ SİMGESİ¹

Gülçin Tuğba NURDAN²

Öz

Köy sorunları ve köy hayatını anlatan romanlar köy romanı veyahut köy edebiyatı algısını doğurmuştur. Köy Enstitülerinde yetişen bir öğretmen olan Talip Apaydın, Türk edebiyatında köy romanları ile varlığını kanıtlamış yazarlardandır. Talip Apaydın’ın ilk romanı olan ve 1958 yılında yayımlanan *Sarı Traktör* romanı köy romanı içerisinde yenilikçi tutumu destekleyen bir noktada yer almaktadır. Köye gelen traktör, tarımda makineleşmeye geçiş sürecini yani yeniliği temsil eder. Romanda her yeniliğe olduğu gibi traktöre de tepkili olan bir köy halkı ve bu yenilik, modernlik karşısında geleneksel tarım yöntemlerinin sakil kalması durumu temel olarak işlenmektedir. Yeni olan her şeye olan ön yargılı tutum Sarı Traktör romanında da görülmektedir. Fakat romanda modernite gibi traktör de büyük ilgi görmekte ve geleneksel tarım yöntemlerine kıyasla özellikle gençlerin gözdesi olmaktadır. Bu durumda köy halkından daha yaşlı olan anne babaların geleneği temsil ettiğini söyleyebiliriz. Gelenek ile modernizmin kıyaslandığı romanda aynı zamanda yazar köyde çağdaş bir öğretmenin görev yapması ile de moderniteyi desteklemiş ve Köy Enstitülerine de bir göndermede bulunmuştur. Bu noktada da Köy Enstitülü yazar Apaydın’ın yeniliğin yanında yer aldığı ve köy halkını, toplumu eğitime amacı olduğunu görmekteyiz. Yazar bu tutumunu realist bir bakış açısıyla okurlara sunmaktadır. Tarım üzerinden yeniliğin, modernitenin vurgusunu yapan Talip Apaydın, köhne zihniyet eleştirisini Sarı Traktör romanında traktör simgesi ile vermektedir. Bu çalışmada Talip Apaydın’ın aydın kimliğinden yola çıkarak köydeki modernizmin simgesi olan “traktör” ele alınacak ve modernizme köylülerin yaklaşımı incelenecektir. Böylelikle Türk toplumunun yenilikler karşısında yaşadığı problemler, geçiş süreci daha net anlaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sarı Traktör, Köy Enstitüsü, traktör, modernleşme, tarım.

¹ Bu makale Uluslararası Kültür ve Dil Araştırmaları (UKDA), Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr., Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, gulcintugbanurdan@gmail.com, ORCID No: 0000-0003-3440-3089.

Makale Gönderilme Tarihi: 8 Ocak 2020. Makale Kabul Tarihi: 11 Mayıs 2020.

Makale Türü: Araştırma Makalesi

**‘TRACTOR’ SYMBOL IN THE “SARI TRAKTÖR”
NOVEL IN THE CONTEXT OF TRADITION AND MODERNISM**

Gülçin Tuğba NURDAN

Abstract

Novels which describe village problems and village life have caused the perception of village literature and village novel. Talip Apaydın, a teacher who educated in village institutes, is one of the novelists who proved himself with village novels. *Sarı Traktör*, the first novel of Talip Apaydın, was published in 1958 and it ranks among innovative attitude. Tractor which came to the village represents the transition to mechanization in agriculture or innovation in agriculture in other words. Village who are against all new innovations are also against tractor. They want to continue their traditional farming style and this conflict is emphasized in novel. Prejudice against all new things is clearly seen. But, young people in village have a great interest in tractor. In this case, we can say that older people of village represent old tradition. Novelist compares tradition and modernity in his novel. He supports modernity and shows this by telling a modern teacher’s story as the main character of novel. He also makes a reference to village institutes. We can conclude that novelist who was graduated from village institute aims to educate people and teach innovation. He tells his attitude in a realistic manner. Talip Apaydın, who underlines the modernity through agriculture, criticizes the old-fashioned mentality by using tractor image. In this study, based on the intellectual identity of Talip Apaydın, the “tractor” which is he symbol of modernism in the village, will be considered and the approach of the villagers to modernism will be examined. Thus, the problems experienced by the Turkish society in the face of innovations and the transition process will be more clearly understood.

Keywords: Sarı Traktör, Village Institutes, tractor, modernism, agriculture.

Giriş

1958 yılında yayımlanan *Sarı Traktör* romanı Talip Apaydın'ın ilk romanıdır. Yazar bu romanından sonra da köye ve köylünün hayatına eserlerinde yer vermeye³ devam etmiştir. Yazar roman dışında da birçok türde eserler vermesine rağmen bu türler arasında en büyük önemi de romana vermiştir. Dönemin oldukça verimli yazarlarından olan Talip Apaydın (1926-2014) hayatının son dönemlerine kadar yazmayı sürdürmüştür. Türk edebiyatının çalışkan yazarlarından olan Talip Apaydın hakkında, *Sarı Traktör* romanı hakkında ve hatta Köy enstitüleri ve burada yetişmiş yazarlar hakkında yapılmış birçok çalışma da bulunmaktadır⁴. Fakat hiçbir çalışmada *Sarı Traktör* romanının Türk edebiyatındaki önemine değinilmemiştir. Bu çalışmada incelemeye çalışacağız.

'Köy romanı' olarak nitelendirilen köy gerçeklerini, köylü ve sorunlarını ele alan roman türü ilk olarak edebiyatımızda Mizancı Mehmed Murad'ın *Turfanda Mı Yoksa Turfanda Mı?* (1892) romanı ile görülmeye başlar. Bu romanda köy gerçekleri ve sorunlarına çok değinilmese de köye yer vermesi, Anadolu'ya ilk kez geçilmesi açısından edebiyatımızda önemli bir konumda yer almaktadır.

İlerleyen zamanlarda özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında köy ve çevresi edebiyatımıza daha çok görülmüş, köylünün yaşadığı sorunlar üzerinde daha çok durulmuştur. Reşat Nuri'nin eserleri, özellikle *Çalkıuşu* (1922) ile zirveye ulaşan köy edebiyatı ve yazarların köy sorunlarına yer vermesi edebiyatımızda bir dönüm noktası olmuştur.

Bu dönem köy sorunlarını ele alan yazarların romanlarında genel olarak ele aldığı sorunlar toprak paylaşımı, sulamada yaşanan problemler, geleneksel tarım yöntemlerinin zorluğu, televizyon, traktör gibi gelişen teknolojinin köylünün hayatına girişi, ırgatlık, yoksulluk, eğitimsizlik, doktorsuzluk, bilgisizlik, işsizlik, açlık,...gibi konular olmuştur. Bu sorunlar çerçevesinde

³ Yarbükü (1959), Emmioğlu (1961), Ortakçılar (1964), Ferhat ile Şirin (1965, halk romanı), Define (1972), Yoz Davar (1973), Toz Duman İçinde (1974), Tütün Yorgunu (1975), Kente İndi İdris (1981), Vatan Dediler (1981), Köylüler (1991)

⁴Altınkaynak, Hikmet, (1977), *Edebiyatımızda 1940 Kuşağı*, İstanbul: TYS Yayınları.
Bayrak, Mehmet, (1978), *Köy Enstitülü Yazarlar, Ozanlar*, Ankara: Töb-Der Yayınları.
Bayrak Mehmet, (2000), *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*, Ankara: Özge Yayınları.
Günay, Güner, (2010), "Sarı Traktör Romanı ve Talip Apaydın", *Türktarım*, S.195, s.80-82.
Kahraman, Nazlı, (2010), Köy Enstitüsü Mezunu Mahmut Makal, Fakir Baykurt, Talip Apaydın'ın Romanlarında Köyde Eğitim Sorunu, Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
Özberk, Feyziye, (2012), Ortakçının Oğlu Talip apaydın, İstanbul: Kaynak Yayınları. Gibi.

edebiyatımıza kazandırılan romanlar ‘köy romanı’ veya ‘köy edebiyatı’ anlayışını doğurmuştur.

1940-60’lı yıllara gelindiği zaman, köyün edebiyatımızda daha çok yer aldığı görülmektedir. Bu yıllarda aydınlarımızın köye bu kadar önem vermeleri Őüphesiz ki Köy Enstitüleri’nin kuruluŐu ile alakalıdır. Enstit lerle birlikte geri kalmıŐ köylerimiz ve köylümüzün sorunları ortaya çıkmıŐtır. Bu enstitülerde yetişen yazarlarımızın çoğu genellikle köy kökenli oldukları için onların sorunlarını ve eksiklerini daha iyi görebilmiŐlerdir. Yazarımız Talip Apaydın da köy kökenli Köy Enstitüleri’nde yetişmiş bir aydındır.

Talip Apaydın’ın YetiŐtięi Köy Enstitüleri

Öğretmen yetiştirmek üzere 17 Nisan 1940 yılında kurulan Köy Enstitüleri proje olarak tamamen Türkiye’ye aittir. Hemen o yıllarda hazırlanan 3803 sayılı yasa tasarısı  ğretmen yetiştirmek üzere 17 Nisan 1940 yılında kurulan Köy Enstitüleri proje olarak tamamen Türkiye’ye aittir. Hemen o yıllarda hazırlanan 3803 sayılı yasa tasarısı olarak TBMM’ye getirilmiŐ ve Mart 1940’da da Komisyona verilmiştir. Böylece 3803 sayılı yasa Köy Enstitüleri Kanunu haline gelmiŐtir.

Köy Enstitüleri Yasasının çıkmasından sonra EskiŐehir-Çifteler, İzmir Kızılıullu, Kırklareli, Kastamonu-Gölköy  ğretmen okulları, Köy Enstitüsü adını almıştır. Her enstitü, birkaç ili sorumluluk alanı içine alarak yurdun her yanına eşit bir Şekilde daęılmıŐtır. Enstitüler büyük arazilerin olduğu, tarım yapılabilecek, daha çok da doğayla zorlu bir savaŐımı gerektirecek köy koŐullarına uygun alanlarda öğrencilerin zorlukları aŐabilme, savaŐım gücü edinmeleri için kentlerden uzak yerlerde oluŐturulmuŐtur. Enstitülerin hedefi, parası ve eğitimi olmayan köy çocuklarını alıp hayata kazandırmaktır. Bu Őartlar gözetilerek ilk aŐamada 20’ye yakın Köy Enstitüsü kurulmuŐtur. Anadolu’nun eğitimsizliği ve bilinsizliğine karŐı açılan Köy Enstitüleri, dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnon ’n n önderliğinde, Milli Eğitim Bakanı Hasan  li Yücel tarafından açılmıŐtır. Enstitülerin kurulmasında ve ülke genelinde yayılmasında İsmail Hakkı Tonguç’un da ismine yer vermek gerekir. Tonguç, Enstitüler için canla baŐla çalıŐmıŐ ve özellikle de kız çocuklarının eğitilmesine önem vermiştir. Eğitimde verilen bu büyük kararın temelleri Cumhuriyetle atılmıŐtır. İlk başta karma eğitim sistemine geçen Türkiye Devleti, adım adım kendi eğitim politikasını oluŐturmayı amaçlamıştır.

Enstitüler kurulmadan önce yapılan yeniliklerde sadece Őehir ve Őehir hayatı kıstas almıyordu. Ve tarım toplumu olan bir ülkenin köylüleri ve köy

hayatına dair sorunları yok sayılıyordu. Dönem itibariyle son derece eğitimsiz ve bilinç düzeyi aşağılarda olan köylünün eğitimi enstitüler kurulana kadar sadece okuma-yazma öğretilerek sağlanıyordu. Bu bakımdan o döneme kadar köylünün hayatında pratik bilgi eksikliği görülmektedir. Köylünün eğitiminde sadece köylüye okuma-yazma öğretmenin yeterli olmayacağı fikri üzerinden oluşturulan Köy Enstitüleri bu bakımdan köylüye sadece eğitim öğretim vermeyi amaçlamaz, aynı zamanda tarım ve hayvancılıkla ilgili köylüleri aydınlatmayı da amaçlamıştır.

Köy Enstitüleri tam olarak Atatürk'ün ruhuna uygun onun hayat görüşünün bir anlamda doğal uzantısı olarak kurulmuş farklı unsurları içeren kurumlardır (Şengör 2001:139). Atatürk'ün aydınlığı ışığında yetiştirilen, yetiştirilmeye çalışan eğitimciler bu dönemde tek yönlü değildir. Bu enstitülerde yetiştirilen eğitimciler aynı zamanda birer aydındır. Bu çok yönlü aydınları yetiştiren Köy Enstitülerini de tek amaçlı düşünmemek gerekmektedir. Bu kurumlarda çeşitli amaçlar için türlü özelliklerde insanlar yetiştirilmektedir. Bu anlamda Hasan Ali Yücel daha çok siyasal açıdan, İsmail Hakkı Tonguç da eğitim kurumları ve bunları uygulaması bakımından Köy Enstitüleri için önemli kişilerdir. Enstitülerde yetiştirilen aydınların öğrendikleri üzerine bir örnek vermek gerekirse, teorik bilginin yanında inek sağmayı, insanların hijyenini, tarım verimliliği üzerine pratikleri gibi köyün gündelik hayatına dair bilgilere de hâkim oluyorlardı. Bu döngünün eğitimsiz köylere bir çıkış yolu olacağı düşünülüyordu.

Dönemin ilkokul mezunu çocukları bu okullara alınarak öğretmen yetiştirmek amaçlanmıştır. Yetiştirilen bu öğretmenlerin köylere giderek gelecek nesilleri eğitmeleri hedeflendiği için oluşturulan bu döngünün Anadolu'nun eğitimsiz köylere için bir çıkış yolu olacağı düşünülmüştür. 1945 yılında Köy Enstitüleri hakkında devlet için faydalı olamayan bireylerin yetiştirildiği propagandaları yapılarak enstitüleri kapatma kampanyaları başlatılmıştır. Yapılan bu propagandalar başarılı olmuş ve 1954 yılında da enstitüler kapatılmıştır.

Burada ana konumuz enstitü olmadığı için maalesef çok fazla değinemeyeceğiz fakat enstitülerin zihniyet olarak oldukça modernist bir politika izlediği vurgusunu da yapmadan geçmemek gerekmektedir.

Tam burada 1958 yılında yayımlanan *Sarı Traktör* romanına baktığımız zaman; romanın kahramanı Arif, babasının geniş topraklarında geleneksel yöntemlerle tarım yapan bir gençtir. Tarımla uğraşırken de aklında hep iki şey vardır: Bunlardan birincisi sevdiği kız Emine, diğeri ise arkadaşı Ali ve Kör Mehmet'in sahip oldukları traktörlerdir. Babası yeniliklere açık bir

insan olmadığı için maddi durumu olduğu halde traktör almaya bir türlü cesaret edemez ve tarla işlerini öküz ve atlarla yürütür. Eski yöntemlerle tarla işleri hem yavaş ilerlemekte hem de çalışanı daha çok yormaktadır. Bu durum da giderek Arif'i sinirlendirmekte ve hırslandırmaktadır. Fakat babasını da bir türlü ikna edemez.

Bir gün yaşlı baba İzzet Ağa hastalanır ve Ankara'ya hastaneye kaldırılır. Bir aydan daha uzun bir süre hastanede yatan adam, bu süreçte çok düşünür ve traktör almaya ikna olur. Bu süreçte Arif de babasının yokluğunu hissetmekte, tarla ve hayat karşısında ne kadar tecrübesiz olduğunu anlamaktadır. Sağlığın her şeyden önemli olduğunu anlayan baba hastaneden çıkar çıkmaz traktör alma işlemlerini başlatır. Tarımda makineleşme henüz yeni olduğundan dolayı traktör almak için de önce sıraya girilmektedir. Bu sıra bekleme sürecinde ise Arif'in içi içine sığmaz, günler geçmek bilmez. Arif için çok uzun süren bir bekleyişten sonra bir kış günü traktörü alırlar. Satış yerindeki sürüş öğreten görevli ile birlikte köye dönen Arif o gece heyecandan uyuyamaz. Gece boyunca inip traktörü inceler, cam kenarında sabahın olmasını bekler. Sabah olunca traktöre binme hayalini kuran Arif'in içindeki isteği gece boyunca yağın kar da durduramaz. Bir süre endişeli bekleyişten sonra karın dinmeyeceğini anlayan Arif, küreği alarak sokağa iner ve yoldaki karı küremeye başlar. Soğukta evlerinden köyün önüne kadar kar küreyen Arif'i durdurmak mümkün değildir. Babasının azarlamalarına bile aldırmış etmeyen Arif en sonunda emeline ulaşır ve traktörü sürebilecek kadar bir alan oluşturur. Roman sabahın olması ve Arif'in traktörü çalıştırması ile biter.

Tarımda Makineleşme

Romanda bahsi geçen "sarı" traktör tamamen realizm akımının etkisiyle romana yansımaktadır. O yıllarda Türkiye'ye gelen Amerikan menşeli olup 1955 yılında Atatürk Orman Çiftliği'nde montajı yapılan "Minneapolis Moline" marka sarı bir traktör vardır. Romanda da bu traktörü görmekteyiz. Talip Apaydın bu traktörü romanında realizm akımının da etkisiyle birebir yansıtmıştır.

Arif'in traktör hevesini romanın ilk satırlarından itibaren görmeye başlarız. Arkadaşı da onun bu hevesini daha da kamçılacak şekilde anlatmaktadır:

“ Ohooo... O da iş mi yahu? Araba sürmekten kolay. İş direksiyonda. Dönülecek yerde kıvracaksın işte. Durmak isteyince, gazı kesip aha şu ayağınla şuraya basacaksın.” Zink diye

*durdular. “ Yürümek isteyince ağır ağır şu pedala dayanacaksın.”
Yürüdüler.” (Apaydın, 2015: 17).*

Arkadaşı Ali'nin traktör sürüşünü gören Arif:

“Arif'in içi bir tuhaf oldu. Hiçbir şey düşünemiyor gibiydi. Kendi harmanlarına döndü. Düvene inip atları yürüttü gene. Şimdi hiç kımıldamıyorlar gibi geliyordu ona. Can sıkıcı bir işti bu. Atlarla öküzlerle düven sürülür de, iş mi ürerdi? İçi usançla dolmuştu sanki. Babasına baktı. Hiçbir şey olmamış gibi kafasını düvene eğmiş, imballı değneği öküzlere uzatıyordu. Arif sıkıntıdan çatlayacak gibiydi. Kendileri varlıktıydılar. Neden bir traktör almıyorlardı? Atlarla falan böyle çocuk oyuncağı gibi harman mı sürülürdü? Yakup'un Ali harmana ikinci sapı seriyordu işte. Kendilerinden önce onu da eritecekti kesin. Zarar bunun neresindeydi?” (Apaydın, 2015: 41).

Yukarıdaki alıntıda karşımıza sadece Arif'in traktör hevesi değil arkadaşının Arif'i traktör üzerinden tamamen insani bir durum olan kıskançlığa sevketmesi de söz konusudur. Burada da karşımıza köyde herkesin durumunun eşit olmadığı gerçeği çıkar. Bu doğrultuda söyleyebiliriz ki Kemal Erol'un “Talip Apaydın'ın Hayatı, Roman ve Öyküleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı doktora tezinde ‘Ekonomik Gücün Rolü’ başlığında anlatılan sosyal adaletsizlik oldukça yerinde bir tespittir (Erol, 2005: 151).

Traktörün henüz yeni ve bilinmeyen bir alet olması, ona yabancı olan köylünün kafasında ilk başta büyük tereddütler uyandırmıştır. Romanda bu durum Arif'in babası İzzet Ağa'nın traktör almaktan korkması üzerinden okurlara sunulmuştur. Burada babanın traktör (teknoloji) almaktan korkması da Arif ve babası arasındaki kuşaklar arası anlayış farklılıklarını da gözler önüne sermektedir. Baba İzzet Ağa gelenekten yana iken, oğul Arif teknolojiyi, yeniyi kullanmaktan yanadır. Yazar bu durumu babayı kötülemeden/olumsuzlaştırmadan okurlara sunmaktadır. Hatta babanın bu korkularını da beslediği kültür dolayısıyla normal gösterir:

“ “Kaç kere dedim sana, aklını böyle şeylere takma. Kolay mı sanıyorsun traktör almayı? İki gün üstüne binmeye benzemez o. Yarın bir tarafı kırıldı mı, dilinden anlayan yok, dışından anlayan yok. Ne edeceksin o zaman?”

“Niye kırılırsın, iyi kullanınca?”

“Kırılır ya, Allah yapısı mı bu? İzzet Ağa durdu. “Biz köylüyüz oğlum” diye ekledi. “O deee, zenginler için belki iyi. Ustalar

ayağında, hatırın olur, bilmem neyin olur, traktör de alırsın, her bir şey de alırsın. Biz köylüyüz. Kasabalar, şehirler uzak. Bu gâvur malından anlayan yok, eden yok. Ovanın yüzünde bozulur, kalırsa ne dersin o zaman? ”” (Apaydın, 2015: 21).

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi yazar aslında babanın korkularına tarafsız bir şekilde yer vermeye çalışmıştır. Gelenekten modernizme geçiş evresinde toplumda yaşanan çatışma romanda baba oğul üzerinden verilmiştir. Geleneksel tarım yöntemleriyle köylü kendini daha güvende hissetmektedir. Zira bilgisiz olan köy halkının yeni bir aletin dilini çözmekte de korkması dönemin şartları düşünüldüğünde oldukça olağandır.

Yeni olan her şey gibi traktör de ilk başta kullanılan toplumda büyük ilgi çekmiştir. Makineye, teknolojiye, yeniliğe duyulan hayranlık romanda Arif üzerinden anlatılmaktadır. Arif'in traktör alması için babasına günlerce dil dökmesi, traktörü sevdiği kız olan Emine'den bile daha çok düşünmesi onun traktöre olan hayranlığını gözler önüne sermiştir. Hatta traktör alabilmek için düğününü hiç düşünmeden erteler. Burada Emine'yi ikinci plana atan Arif'in makineye, yenileşmeye olan sevgisi ağır basmaktadır.

Romanın yazıldığı dönem de düşünüldüğü zaman seri üretimin olmaması ise en büyük sorunlardan bir tanesidir. Talip Apaydın *Sarı Traktör* romanında buna da değinmiştir. Babasını traktör almaya ikna eden Arif, bu sefer de traktör için sıra bekler:

“ “Traktör de alacağız. Hasan Bey'le gidip baktık. Hazırda yok ama, yakında İstanbul'dan gelecekmiş. Adımızı falan yazdırdık. Hasan Bey kefil oluyor. Pancar parasını oraya yatıracağız gayri, öyle görünüyor. ”” (Apaydın, 2015: 149).

Romanın sonunda traktöre kavuşan Arif'in hayranlığı çevresindekiler için alay konusu olsa da Arif bu tepkilere hiç aldırmaz. Hiç üşenmeden ve yorulmadan gece boyu kar küremesi sırf o traktöre binebilmek içindir:

*“Arif bir şey anlamadan kalabalığa baktı. Ne konuşulduğunu anlamıyordu. Kahkahayla gülüyordu oradakiler. Arif de onlara bakıp sarı sarı güldü.
“Sarı Traktör, Sarı Traktör” diye bağırانlar oldu.” (Apaydın, 2015: 189)*

Romanın Arif'in traktöre binmesi ile bitişi eksiklik olarak görülmelidir. Çünkü okur traktörün kahramanı olan Arif'in hayatını ve toplumsal şartlarını

nasıl değiştirdiği ve değiştireceği ile ilgili romanda herhangi bir fikir sahibi olamaz. Bu yönden sadece tarımda teknolojiyi kullanmadan yana bir tutum sergileyen Talip Apaydın teknolojinin getirdiği olumlu ve olumsuz yönlere değinmez. Bu yönüyle yazarın sadece görüşlerini dile getirdiği, bu görüşleri derinleştirmedini söylemek mümkündür.

Talip Apaydın romanlarında ele aldığı toplumun uğraşları üzerinde dikkatle durmuştur. Çoğunlukla köy hayatını ve köylüyü anlatan yazar, romanlarında yaptığı gözlemler sayesinde köylüyü ve köylünün sorunlarını gerçekçi bir gözle anlatır. *Sarı Traktör*'de tarımda ilerleyen teknolojiden faydalanmayı anlatırken; *Yarbk*'nde toprak sulamanın sıkıntılarına; su paylaşımlarındaki zorluklara; *Yoz Davar* romanında ise yine köylü hayatını ve çobanlığı anlatır. Bu bakımdan sorunları gerçekçi gözle anlatan yazar için parçası olduğu toplumun sıkıntılarına ayna tuttuğunu söyleyebiliriz.

Romanı incelerken önemli ve atlanmaması gereken bir nokta da romandaki ğretmen karakteridir. Talip Apaydın'ın eserlerinde önemli bir rol oynayan ğretmen fiğr *Sarı Traktör* romanında da karşımıza çıkmaktadır. Arif'in babasını traktör almaya ikna etmeye çalışanlar arasında ğretmen de vardır. Zaten traktör alındıktan sonra ğretmen memnun, hoşnut tavrı ile de teknolojiyi desteklediğini gösterir. Bu noktada yazar hakkında yapılan akademik çalışmalardan da örnek vermek gerekirse; Nazlı Karaman'ın "Köy Enstitüsü Mezunu Mahmut Makal, Fakit Baykurt ve Talip Apaydın'ın Romanlarında Köyde Eğitim Sorunu" başlıklı tezinde öğretmenin modernliği sadece görüşleriyle değil kılık kıyafetiyle, konuşmalarıyla, akılcı tutumuyla da vurguladığının altı çizilmektedir (Karaman, 2010: 201).

Talip Apaydın tarafından yol gösterici bir konumda çizilen bu karakter yazarın düşüncelerini, yani doğruları söylemekle yükümlüdür. Bu noktada yazarın Köy Enstitülerinde yetişen yenilikçi öğretmenlere göndermede bulunduğunu söyleyebiliriz.

Yazarın roman kurgusunda ve işlenen sorunlarda gerçekçi olduğunu söyleyebiliriz. Bunu bir örnekle desteklemek gerekirse romanda askerlik ağı gelmiş gençlerin yaşadığı o süreci düşünebiliriz. Askerliğe alınmadaki kurallar, askerliğe kimin erken kimin geç alınacağı gibi bilgiler ediniriz.

Yazarın romanda gerçekçi bir bakış açısıyla verdiği bir diğer nokta da köy halkını olduğu gibi çizmesidir. Fakir, eğitim seviyesi çok iyi olmayan, ulaşım imkanları kısıtlı olarak yaratılan köy ortamı ve köy halkı, 1960'lı yılların Anadolu köylerini yansıtması bakımından önemlidir. Yazar bunu romanda kasabaya ve Ankara'ya ulaşımın zorluğu ile, kahramanlarının

kıyafetlerini tasvir ederken, para sıkıntısı yaşayan insanlar üzerinden okuyucuya sunmuştur. Fethi Naci romanın kişisiz bir roman olduğunu dile getirdikten sonra Şu notları dœœmœœtœœr:

“Talip Apaydın’ın anlattığı kişiler yok mudur kœœyde? Vardır. œœyle kœœylœœlœœler vardır, œœyle œœğretmenler vardır. Ama onların roman kişileri olabilmeleri için o kişilerin kişilikleri olması gerek, yazarın onları kişiliklerine uygun olarak konuœturmaması, birbirleriyle kendi kendileriyle çatıœma gœœstermesi gerek. Onları dıœarıdan tanımakla yetinmemesi, kendi iœinde de yaœatması gerek. Yoksa o kişiler, birtakım dœœœœnceleri ya da gerœekleri belirtmeye yarayan araœlar durumuna dœœœer.” (Naci, 2015: 412).

Bu noktada Fethi Naci’ye katılmamak mœœmkœœn değildir. Roman sadece babaya karœı yenilikœi, makineyi desteklemek amacıyla diğer kişilerin sesini duyurmaktadır. Bu Őahıœların romanda baœka herhangi bir misyonu yoktur zaten. Bu noktada œzellikle kadın kahramanlara (Arif’in annesi, kız kardeœi gibi) dikkat etmek gerekirse onlar oldukœa edilgen bir œekilde verilmiœtir. Varlıkları ile yoklukları bir olan kadınların romanda sadece ev iœlerinde, tarla iœlerinde, anne sœzœnœœn dinlememe ve hatta tersleme noktasında erkek kahramanlar tarafından ezildiğini gœœrmekteyiz.

Toplumcu gerœekœi bir yazar olan Talip Apaydın, *Sarı Traktœr* romanında toplum iœin gerekli olanı, kœœyœœ kalkındırarak ve daha az zamanda daha œok verim sağlayacak olanı, ‘traktœr’œœ desteklemiœ ve bunu okurlara roman vasıtasıyla duyurmuœtur. Realizm akımı doğrultusunda yazılan romanda gœœzlemler, mekân tasvirleri, kœœylœœnœœn durumu gerœeklięe bağlı kalınarak yazılmıœtır. Fakat Talip Apaydın dıœ gœœrœnœœmœœnde okura sunduğu gerœeklięi, yarattığı kahramanların karakter ve psikolojilerine değinerek iœ gerœeklikte gœœsteremez.

“ “ Biliyor musun, bir gœœn hep alacağız bu mereti ama nazlanıyoruz iœte. Bu zamanda œkœœzle mœœkœœzle renœberlik mi yapılır? ” ” (Apaydın, 2015: 30).

Bu konuœma sırasında Arif heyecan iœerisinde. Ve babası artık ben œalıœmam dediğinde “...Altımda traktœr olduktan sonra, ben hepsinin hakkından gelirim.” (Apaydın, 2015: 149) ifadesini kullanarak heves ve heyecanını gœœstermektedir.

Sonuç

Sonuç olarak gerçekçi bir bakış açısıyla yazılan Sarı Traktör romanı yazıldığı dönemin toplumsal sorunlarından biri olan tarımda makineleşmeyi konu almıştır. Roman sanatsal açıdan değerli görülmesi de köylünün eşik atladığı bir döneme ışık tutar. Fakat Talip Apaydın romanda köylünün sorunlarına, yaşadığı sorunlara ve buhranlara çok fazla değinmez. Sadece yenileşmenin köye gelmesine değinir. Bu teknolojik adımdan sonra köylünün hayatının nasıl değişeceğine, yaşanan kolaylık ve zorluklara, teknolojinin tarımı nasıl ve ne yönde değiştirdiği konularına değinmez. Bu noktada romanın eksik roman olduğunu söyleyebiliriz.

Sarı Traktör'ü teknik açıdan değerlendirdiğimiz zaman da roman oldukça zayıf kalmaktadır. Sadece diyalog anlatım tekniğini kullanan Talip Apaydın diğer anlatım tekniklerini kullanarak roman kahramanlarına derinlik katmamıştır. Bu bakımdan kişileri oldukça zayıf olmakla birlikte romanda sadece gölge olarak varlardır. Yaratılan kişiler Talip Apaydın'ın fikrine, yani makineleşmeyi desteklemek amacıyla, figüran olarak var olmuş ve karakter özelliği taşımayan kişilerdir. Mekan olarak da derin bir tasvirin yapılmadığı gözlemlenmektedir. Sadece Ankara'ya yakın olan Özeler Köyü'nde geçen romanda toprak ekim biçim yerlerinden bahsedilir. Fakat bu bahis de yine detaylı tasvirlerle okurlara sunulmaz. Tasvir ve betimleme açısından oldukça zayıf olarak değerlendireceğimiz Sarı Traktör edebi değer açısından oldukça zayıf olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak Talip Apaydın'ın ilk romanı olan *Sarı Traktör*, tarımda makineleşme üzerine yazılmış bir romandır. Roman teknolojinin köye girişi, dönem itibariyle o teknolojiyi (traktörü) elde etmedeki prosedürleri işler. Yeni bir konuya değinmesi, köylünün hayatına değinmesi bakımından önem taşısa da, Talip Apaydın'ın bu değindiği konuları tam anlamıyla romanında işleyemediği görülmektedir. Bu açıdan da roman zayıf olarak değerlendirilebilir. Teknik açıdan sayılan noktalar bakımından roman eksik görülse de yazıldığı dönemi makineleşme bağlamında değerlendirdiğimiz zaman gelenekselden moderne geçişi realist bir şekilde ele aldığı için önemli bir eserdir.

Kaynaklar

Aktaş, Şerif (2005). Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş. Ankara: Akçağ Yayınları.

Altınkaynak, Hikmet (1977). Edebiyatımızda 1940 Kuşağı. İstanbul: TYS Yayınları.

G. T. NURDAN

ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/ Journal of Institute of Social Sciences

Cilt/Volume: 11, Sayı/Number: 1, (Nisan/April 2020): 309-320 (Atf için/To cite).

Apaydın, Talip (2015). Sarı Traktör. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Bayrak, Mehmet (1978). Köy Enstitülü Yazarlar, Ozanlar. Ankara: Töb-Der Yayınları.

Bayrak, Mehmet (2000). Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı. Ankara: Özge Yayınları.

Günay, Güner (2010). Sarı Traktör ve Talip Apaydın. Türktarım, S. 195, s. 80-82.

Irmak, Erkan (2018). Eski Köye Yeni Roman Köy Romanının Tarihi, Kökeni ve Sonu (1950-1980). İstanbul: İletişim Yayınları.

Kaplan, Ramazan (1997). Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kahraman, Nazlı (2010). Köy Enstitüsü Mezunu Mahmut Makal, Fakir Baykurt, Talip Apaydın'ın Romanlarında Köyde Eğitim Sorunu. Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

Naci, Fethi (1981). Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Naci, Fethi (2015). Yüz Yıllın 100 Türk Romanı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Özberk, Feyziye (2012). Ortakçının Oğlu Talip Apaydın. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Özdemir, Emin (1982). Talip Apaydın İle Söyleşi. Gösteri, S. 16, s.11-12.

Şengör, A.M.C. (2001). Hasan Âli Yücel ve Türk Aydınlanması. Ankara: Tübitak Yayınları Bilgi Dizisi.

Taner, Refika-Bezirci, Asım (1973). Seçme Romanlar. İstanbul: Hür Yayınevi.

Uçarol, Tuncer (2004). Çağdaş Türk Dili Belgeliği: Şair, Öykücü, Romancı Talip Apaydın. Çağdaş Türk Dili, S.202, s. 516-526.

Yalçın, Alemdar (2011). Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Çağdaş Türk Romanı (1946-200). Ankara: Akçağ Yayınları.